

РОЗДІЛ II

Економіка й управління національним господарством

УДК 339.5.053

Бочко Олена,
доктор економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»,
кафедра маркетингу і логістики,
м. Львів; ORCID ID 0000-0003-3422-4654
e-mail: Bochkoolena@ukr.net

Васелевський Мірослав,
доктор економічних наук,
Суспільна вища школа підприємництва та управління, декан,
м.Лодзь; ORCID ID 0000-0002-4467-7975
e-mail: Miroclawwas@ukr.net

Рожко Наталія,
кандидат економічних наук, доцент,
Тернопільський національний технічний університет
ім. І. Пулюя, кафедра промислового маркетингу,
м. Тернопіль; ORCID ID 0000-0002-1400-9503
e-mail: kaf_mv@tu.edu.te.ua
<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-02-22-30>

РИНОК ОРГАНІКИ ОВОЧІВ ТА ФРУКТІВ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНА ТА СВІТ

У статті проведено аналіз обсягу органічних сільськогосподарських земель світу та України. Встановлено зростання даного показника за 2010-2017 рр. в світі майже в два рази, який станом на 2017р. становив у 69,8 млн. га., а в Україні за досліджуваний період аналогічний показник зріс у 1,6 раза та в 2017р. становить 421500 га. Обґрунтовано, що найвищу питому вагу органічних сільгоспугідь в загальній структурі країни можна спостерігати в Уруйваї – 7,42%, дещо менше - в Італії – 4,95 % та Іспанії – 3,89 %, найменшу - в Китаї – 0,17 %, в Україні цей показник становить 0,68%. Доведено, що в Україні спостерігається позитивна динаміка зростання кількості господарств, що займаються виробництвом органічної продукції у 3,4 раза та в 11 разів збільшення обсягів ринку органічних продуктів, проте навіть така позитивна динаміка далека від світових показників.

Ключові слова: ринок органічних продуктів, органічне виробництво, органічні сільськогосподарські землі світу, органічні сільськогосподарські угіддя.

Бочко Елена,
доктор экономических наук, доцент,
Национальный университет «Львовская политехника»,
кафедра маркетинга и логистики,
г. Львов; ORCID ID 0000-0003-3422-4654
e-mail: Bochkoolena@ukr.net

Васелевський Мирослав
доктор економічних наук,
Общественная высшая школа предпринимательства
и управления, декан,
м.Лодзь; ORCID ID 0000-0002-4467-7975
e-mail: Miroclawwas@ukr.net

Рожко Наталия,
кандидат экономических наук, доцент,
Тернопольский национальный технический университет им. И. Пулюя,
кафедра промышленного маркетинга,
г. Тернополь; ORCID ID 0000-0002-1400-9503
e-mail: kaf_mv@tu.edu.te.ua

РЫНОК ОРГАНИКИ ОВОЩЕЙ И ФРУКТОВ: СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАИНА И МИР

В статье проведен анализ объема органических сельскохозяйственных земель мира и Украины. Установлено рост данного показателя за 2010-2017 гг. В мире почти в два раза, который по состоянию на 2017. составил в 69800000. га., а в Украине за исследуемый период аналогичный показатель вырос в 1,6 раза и в 2017. составляет 421 500 га. Обосновано, что самый высокий удельный вес органических сельхозугодий в общей структуре страны можно наблюдать в Уругвае - 7,42%, несколько меньше - в Италии - 4,95% и Испании - 3,89%, наименьшую - в Китае - 0,17%, в Украине этот показатель составляет 0,68%. Доказано, что в Украине наблюдается положительная динамика роста количества хозяйств, занимающихся производством органической продукции в 3,4 раза и в 11 раз увеличение объемов рынка органических продуктов, однако даже такая положительная динамика далека от мировых показателей.

Ключевые слова: рынок органических продуктов, органическое производство, органические сельскохозяйственные земли мира, органические сельскохозяйственные угодья.

Bochko Olena,
Doctor of Economics, Associate Professor
Lviv Polytechnic National University,
Department of Marketing and Logistics,
Lviv; ORCID ID 0000-0003-3422-4654
e-mail: Bochkoolena@ukr.net

Mirosław Wasielewski,
Doctor of Economics,
University of Social Sciences,
Lodz; ORCID ID 0000-0002-4467-7975
e-mail: Miroclawwas@ukr.net

Rozhko Nataliya,
PhD in Economics, Associate Professor,
Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Department of Industrial Marketing,
Ternopil; ORCID ID 0000-0002-1400-9503
e-mail: kaf_mv@tu.edu.te.ua

MARKET OF ORGANIC VEGETABLES AND FRUIT: COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF UKRAINE AND THE WORLD

The article supplies analysis of the area of organic agricultural lands in the world and Ukraine. The research confirms almost twice growth of the mentioned index for the period of 2010-2017 in the world. In 2017, the figure was 69.8 million hectare. However, in Ukraine the index has increased 1.6 times in the same period and

constitutes 421500 hectares. It is argued that the highest share of organic agricultural lands in the total structure of the country is marked in Uruguay, i.e. 7.42 %; in Italy, it is a little lower one and constitutes 4.95 % and in Spain – 3.89 %; while the lowest index is in China – 0.17 %. In Ukraine, the index takes 0.68 %. The work confirms a positive dynamics of growth of the number of enterprises, engaged in production of organic products in Ukraine. However, that positive dynamics is far from the world indices.

The research determines main problems of development in the field of organic production and sale of productions. The article stresses the necessity to improve regulatory support for organic production, because there is no legally approved uniform interpretation of the concept of “organic arable farming”, while arable farming is the basis for organic production. The authors of the work ground the necessity of control for the process of production of organic products, point a poor assortment and insufficient amount of biological means of plant protection. One observes little application and practical use of resource-saving technologies, inappropriate conditions for products storage, forcing the necessity of urgent solution of those problems. Generally, it will improve the indices of production and sale of organic products. However, it will not much approach the world market tendencies.

Key words: market of organic products, organic production, organic agricultural lands of the world, organic agricultural lands.

Постановка проблеми. Ринок органічної продукції в Україні розвивається досить швидкими темпами. Проте цей процес повинен бути досить системним та інформаційним для населення. Доцільно відмітити, що органічна продукція є досить дорогою, порівняно з звичайною, та й не кожен пересічний громадянин може скористатися такою пропозицією. В сучасних умовах розвиток органічного виробництва входить до переліку пріоритетних напрямів розвитку країни (Стратегічні пріоритети 3+5 Міністерства аграрної політики та продовольства України та Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки), який забезпечує перехід на органічне виробництво. У зв'язку з цим підвищується зацікавленість практиків та науковців до ґрунтового вивчення ринку органічної продукції та зростає актуальність досліджуваної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку органічного виробництва розкривалися в працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема Зайчук Т. О. доводить, що один із стратегічних напрямів розвитку України є виробництво екологічно чистих продуктів харчування [5]. В контексті вказаного напрямку дослідження були здійснені і Шлапак В.О. [9]. Шубравська О. детально вивчала ринок органічної продукції та перспективи його розвитку в Україні [10]. Проблема розвитку світового ринку органічної продукції була розкрита в працях Артиша В. І. [2]. Комплексне обґрунтування системи становлення органічного виробництва в Україні, формування попиту та пропозиції, оптимізації цінової політики досліджували Н. Берлач, О. Варченко, В. Вовк, Л. Дейнеко, А. Дуб, О. Корчинська, Ю. Манько та ін. Також досить ґрунтовно цю тему вивчали такі вітчизняні вчені: А. Антонець, С. Антонець, Л. Сокол, М. Шикуча та ін. Проте авторами не приділено належної уваги співставленню вітчизняного ринку органіки із світовими показниками. Не вказано на завдання, які доцільно вирішити для досягнення світових показників.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення ринку органіки овочів та фруктів України та порівняння із світовими показниками.

Вклад основного матеріалу дослідження. В Україні ринок органічної продукції розвивається досить швидкими темпами: зростає конкуренція, попит та пропозиція. Проте хоч і спостерігаються позитивні зміни в даному напрямку Україна далеко не досягає світових тенденцій виробництва та реалізації органічної продукції. Українці споживають значно менше органічних продуктів, ніж в світі та країнах ЄС. Загалом можна достовірно спостерігати щорічне зростання обсягів органічних сільськогосподарських земель світу (рис.1). Якщо в 2010 році цей показник становив 35,7 млн.га, то до 2017р. він зріс майже в два рази та становить 69,8 млн.га.

В світі відомо 179 країн із наявним сертифікованим органічним виробництвом. Серед країн лідерів: Австралія із 22,7 млн.га, Аргентина 3,1 млн.га, США 2,0 млн.га. В Україні станом на початок 2018 року задекларовано 550 га земель органічного призначення [13]. Крім того, загалом відомо 70 країн із наявним сформованим законодавством у сфері органічного виробництва.

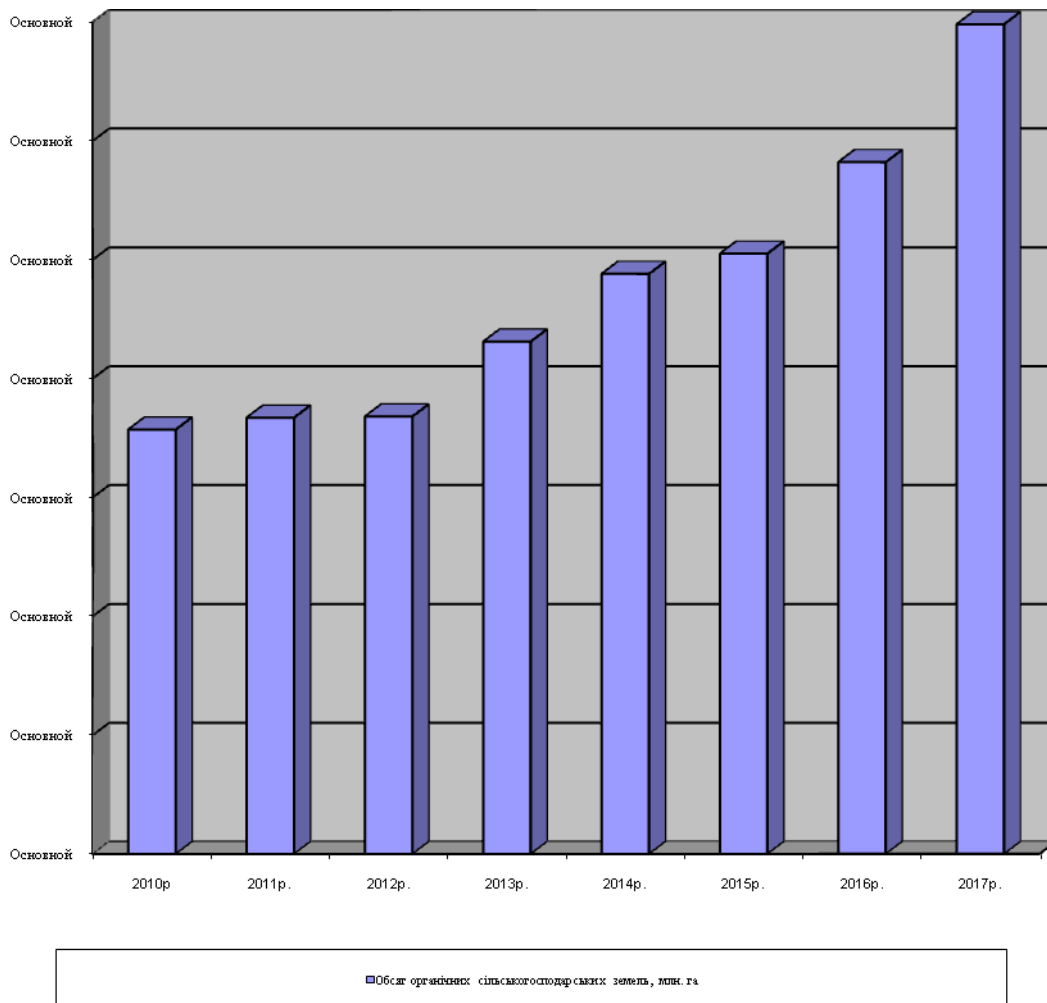

Рис. 1. *Обсяг органічних сільськогосподарських земель світу**

*Джерело: [12]

Серед країн лідерів, в межах яких можна спостерігати найбільші обсяги органічних сільгоспугідь Австралія - 22690000 га. З розривом у 19616558 га відстає Аргентина. Третє місце посідає США (рис. 2).

За результатами проведених досліджень можемо стверджувати, що найвищу питому вагу органічних сільгоспугідь в загальній структурі країни можна спостерігати в Уругваї – 7,42%, дещо менше - в Італії – 4,95 % та Іспанії – 3,89 %.

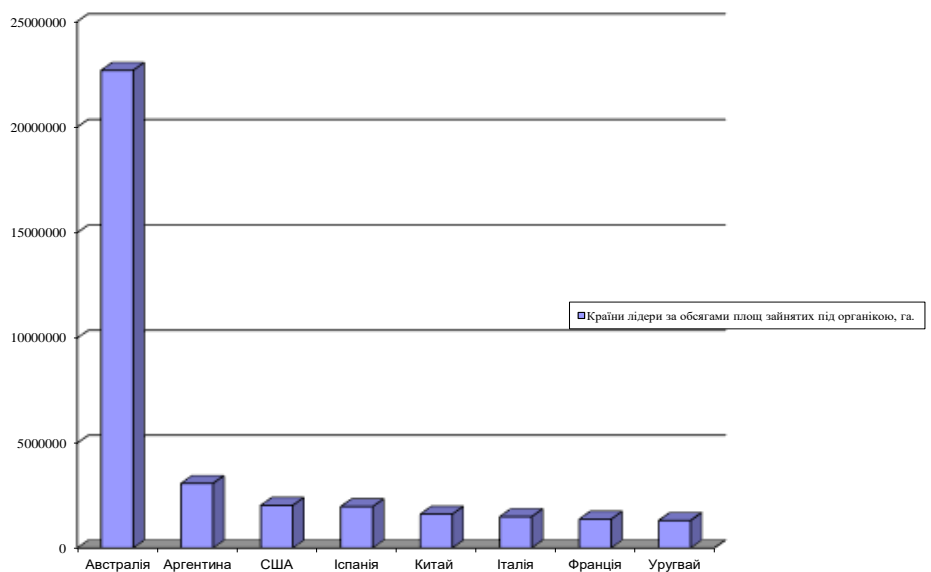

Рис. 2. Країни лідери з найбільшими обсягами органічних сільгоспугідь, га*

Джерело: [12]

Найменшу питому вагу органічних сільгоспугідь в загальній структурі країни можна спостерігати в Китаї – 0,17 %. (табл. 1). В Україні питома вага органічних сільгоспугідь в загальній структурі країни становить 0,68%.

Таблиця 1

Обсяги органічних сільгоспугідь окремих країн світу, 2017 р.

Країна	Загальна площа країни, га	Площа, зайнята під органічними сільгоспугіддями, га	Питома вага органічних сільгоспугідь в загальній структурі країни, %
Австралія	769200000	22 690000	2,94
Аргентина	278000000	3073412	1,11
США	983400000	2029327	0,21
Іспанія	50599000	1968570	3,89
Китай	959700000	1609928	0,17
Італія	30133800	1492579	4,95
Франція	64380100	1375328	2,14
Уругвай	17621500	1307421	7,42
Індія	328700000	1180000	0,36
Німеччина	35738600	1088838	3,05
Україна	60362800	410550	0,68

Джерело: [8]

Загалом на душу населення обсяги виробництва та реалізації органічної продукції в Україні складає 3€, тоді як у ЄС — 53,7 €. За обсягом внутрішнього ринку органічних продуктів Україна займає 25-те місце в Європі: з гектара органічних угідь на внутрішній ринок потрапляє продукції на 50 €, тоді як у Європі — на 2345 €. За останні десять років площа органічних земель в Україні

збільшилася майже вдвічі – з 42 тис. га до 421 тис. га – це 11-й показник в Європі. Найбільше серед органічної продукції ми вирощуємо зернові, проте набирає популярності вирощування нішевих культур, зокрема ягід. Очікується, що виробництво органічної продукції в Україні збільшуватиметься й далі, оскільки європейські потужності не здатні задовольнити місцевий попит на неї [1]. Відмітимо, що серед основних країн світу з найбільшими ринками органічних продуктів харчування перше посідає США, друге – Німеччина та Франція. Україна входить в двадцятку (рис. 3).

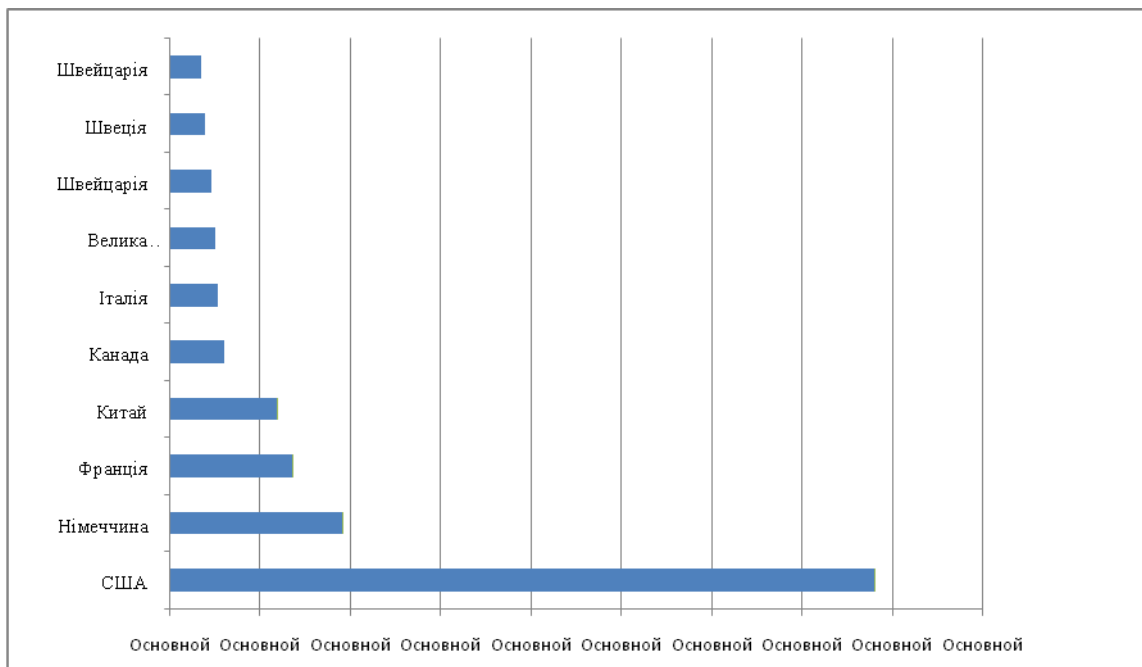

Рис. 3. ТОП 10 країн з найбільшими ринками органічних продуктів харчування, 2016р. (роздрібні продажі, млн. євро)*

Джерело: [12]

Досліджуючи найвищий рівень споживання органічних продуктів на душу населення, то доцільно відмітити, що перше місце посідає Швейцарія (рис. 4).

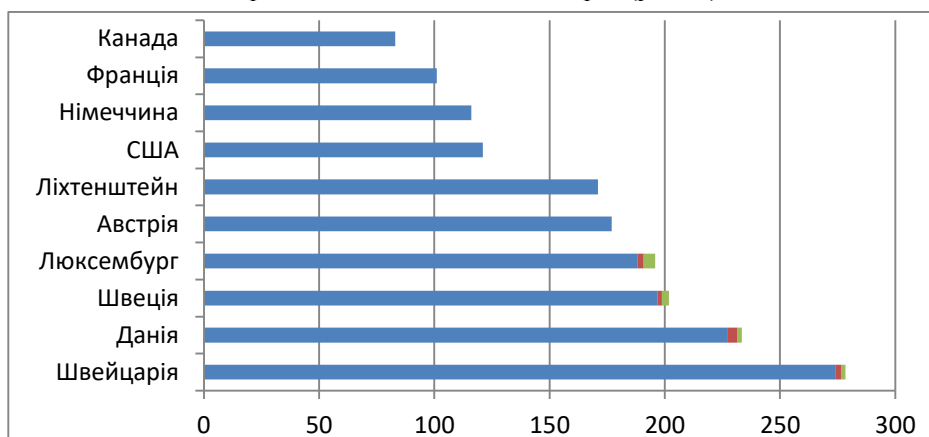

Рис. 4. ТОП 10 країн з найвищим споживанням на душу населення, 2016р., €*

Джерело: [12]

Якщо США має найбільші ринки органічних продуктів харчування, то серед рівня споживання на душу населення воно посідає 7 місце. Досить протилежною ситуацією є в Швейцарії: оскільки вона лідирує за рівнем споживання на душу населення, то серед наявних найбільших ринків органічних продуктів харчування вона посідає 8 місце. Така тенденція пов'язана із тим фактом, що

органічна продукція може і бути імпортована з сусідніх держав, високою вартістю органічної продукції та рівнем доходу на душу населення.

В Україні, хоча і спостерігається зростання площі органічних сільськогосподарських угідь та кількість органічних господарств у 1,6 раза (табл.2), проте дані щодо споживання органічної продукції є далекими від світових тенденцій.

Таблиця 2

Загальна площа органічних сільськогосподарських угідь та кількість органічних господарств в Україні, 2010–2017 рр.*

Роки	Площа, га	Кількість господарств, од.	Обсяги ринку органічних продуктів, млн євро
2010	270226	142	2,4
2011	270320	155	5,1
2012	272850	164	7,9
2013	393400	175	12,2
2014	400764	182	14,5
2015	410550	210	17,5
2016	411200	360	21,2
2017	421500	485	26,8
2017р. у % до 2010р.	156,0	341,5	1116,7

* За даними [8]

За даними табл. 2 ми бачимо позитивну динаміку зростання кількості господарств у 3,4 раза та в 11 разів збільшення обсягів ринку органічних продуктів.

Україні загалом, ще потрібно багато зусиль витрати на покращення ситуації щодо підвищення рівня споживання органічної продукції, в розрахунку на душу населення.

Зокрема, за результатами проведених досліджень виданням <https://agropolit.com>[13] серед опитаної аграрної аудиторії сформовано основні завдання для розвитку аграрного сектору, серед яких:

- 1) розробити чітку стратегію – 41% за збільшення продукції переробки та збереження статусу виробника «чистої» (без ГМО) та органічної агропродукції;
- 2) запровадити ринок землі – 29% за відкритий ринок з обмеженнями (право купувати землю має лише фіз особа та держава);
- 3) забезпечити належний рівень державної підтримки – 44% за рівні податкові умови та захист права власності;
- 4) зменшити податкове навантаження – 38% за диференційовану систему залежно від розміру річного обороту компанії та кількості задіяних у виробництві людей
- 5) запровадити державні компанії – 41% хоче змінити кадрову політику на цих підприємствах і заробляти, а не продавати за копійки;
- 6) підвищити рівень експорту – 50% за зменшення бюрократичних перепон для освоєння експортних ринків;
- 7) збільшити обсяги фінансових ресурсів – 48% за цільове рефінансування НБУ під агропроекти та купівлю с/г земель для аграріїв [7].

Крім того на даний час доцільно звернути увагу на нормативно-правове забезпечення щодо органічного виробництва, оскільки в законодавстві навіть відсутнє єдине обґрунтоване поняття «органічне землеробство», хоча в основі виробництва органічної продукції покладено саме землеробство. Відсутній контроль за процесом виробництва органічної продукції, досить обмежений асортимент та кількість біологічних засобів захисту рослин, малий обсяг застосування та практичного використання ресурсозберігаючих технологій, неправильні умови зберігання продукції що призводить до необхідності негайного вирішення таких проблем. Загалом, це призведе до

покращення показників виробництва та реалізації органічної продукції, проте не набагато наблизить до світових ринкових тенденцій.

Висновки із проведеного дослідження. Встановлено, що за 2010-2017 рр. обсяг органічних сільськогосподарських земель світу зріс майже в два рази та на сьогодні становить 69,8 млн. га. В нашій державі за досліджуваний період аналогічний показник зріс у 1,6 рази та в 2017р. становить 421500 га. Найвищу питому вагу органічних сільгоспугідь в загальній структурі країни можна спостерігати в Уругваї – 7,42%, дещо менше - в Італії – 4,95 % та Іспанії – 3,89 %. Найменшу питому вагу органічних сільгоспугідь в загальній структурі країни можна спостерігати в Китаї – 0,17 %. В Україні цей показник становить 0,68%. Загалом в Україні спостерігається позитивна динаміка зростання кількості господарств, що займаються виробництвом органічної продукції у 3,4 рази та в 11 разів збільшення обсягів ринку органічних продуктів за досліджуваний період. Проте навіть така позитивна динаміка далека від світових показників.

Джерела та література

1. Аналіз ринку органічної продукції в Україні [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://agropolit.com/spetsproekty/407-analiz-rinku-organichnoyi-produktsiyi-v-ukrayini>. (дата звернення: 21.04.2019)
2. Артиш В. І. Розвиток світового ринку органічної продукції. Економіка АПК. 2010. № 3. С. 113-116.
3. Бочко О. Ю., Карпій О.П. Сучасний стан забезпечення відповідності товарів першої необхідності міжнародним вимогам ISO. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2016. Вип. 16. С. 85–90 (Серія економічна).
4. Все про органічну продукцію в Україні та світі [Електронний ресурс]. - 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://agropolit.com/infographics/view/22> (дата звернення: 19.04.2019)
5. Зайчук Т. О. Виробництво екологічно чистих продуктів харчування як стратегічний напрям розвитку України. Економіка і регіон. 2009. № 1. С. 100–105.
6. Милованов Є. Тенденції розвитку ринку української органічної продукції. Матеріали наук. практичного семінару «Сучасні тенденції виробництва та маркетингу органічної продукції» (Львів, 31 березня 2004 р.). – С. 37 - 42.
7. Українці озвучили ТОП-7 завдань для розвитку агросектору в наступні п'ять років для нового Президента. [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://agropolit.com/news/11101-ukrayintsi-ozvuchili-top-7-zavdan-dlya-rozvitku-agrosektoru-v-nastupni-ryat-rokiv-dlya-novogo-prezidenta> (дата звернення: 21.04.2019)
8. Федерація органічного руху України. URL: <http://organic.com.ua/uk/weblinks> (дата звернення: 25.12.2018)
9. Шлапак В.О. Про вирощування екологічно чистої овочевої продукції в Україні. Матеріали наук. практичного семінару «Сучасні тенденції виробництва та маркетингу органічної продукції», (Львів, 31 березня 2004 р.). С. 30 -33.
10. Шубравська О. Ринок органічної продукції та перспективи його розвитку в Україні. Економіка України. 2008. № 1. С. 53–61.
11. EuropeanOrganicFarmingStatistics. URL: <http://organic-Europe.net> (дата звернення: 18.04.2019)
12. GlobalOrganicFarmingStatisticsandNews URL: <http://Organic-world.net> (дата звернення: 16.04.2019)
13. URL: <https://agropolit.com> (дата звернення: 21.04.2019)
14. URL: <https://ukraine.fibl.org/fileadmin> (дата звернення: 19.04.2019)

References

1. Analizrynkuorganichnoyiprodukciyi v Ukrayini [Analysis of organic products market in Ukraine]. (2018). Retrieved from <https://agropolit.com/spetsproekty/407-analiz-rinku-organichnoyi-produktsiyi-v-ukrayini> (in Ukrainain).
2. Artysh V. I. (2010). Rozvytoksvitovogorynkuorganichnoyiprodukciyi [Development of the organic products world market]. Ekonomika APK, 3, 113-116. (inUkrainain).
3. Bochko O. Yu., Karpij O.P. (2016). Suchasnyjstanzabezpechennyavidpovidnostitovarivpershoyineobxidnostimizhnarodnymvymogam ISO [The current state of ensuring conformity to the first necessity goods to the international requirements of ISO]. Scientific proceedings of L'viv University of Business and Law, 16, 85-90. (inUkrainain).
4. Vseproorganichnuprodukciju v Ukrayinitasviti [All about organic products in Ukraine and in the world]. (2017). Retrieved from <https://agropolit.com/infographics/view/22> (inUkrainain).

5. Zajchuk T. (2009). VyrobnycztvoekologichnochystyxproduktivharchuvannyayakstrategichnyjnapryamrozvytkuUkrayiny [Productionofecologicallypurefoodas a strategicdirectionofUkraine'sdevelopment]. *Economy and region*, 1, 100-105. (inUkrainain).
6. Mylovanov Ye. (2004). Tendenciyrozvytkuryнкуukrayins`koyiorganichnoyiprodukciyi [Trends in the development of Ukrainian organic products market]. Materials of the scientific-practical seminar "Modern trends of production and marketing of organic products". L'viv, 37-42. (inUkrainain).
7. Ukrayinciozvuchyly TOP-7 zavdan` dlyarozvytkuagrosektoru v nastupni'pyat` rokivdlyanovogoPrezydenta [Ukrainians voiced TOP-7 challenges for agro-sector development in the next five years for the new president]. (2019). Retrievedfrom<https://agropolit.com/news/11101-ukrayintsi-ozvuchili-top-7-zavdan-dlya-rozvitku-agrosektoru-v-nastupni-pyat-rokiv-dlya-novogo-prezidenta> (inUkrainain).
8. FederaciyaorganichnogoruxuUkrayiny [Federation of Organic Movement of Ukraine]. RetrievedDecember 25, 2018 from<http://organic.com.ua/uk/weblinks> (inUkrainain).
9. Shlapak V.O. (2004). Pro vyroshhuvannyaekologichnochystoyiovochevoyiprodukciyi v Ukrayini [About growing of environmentally friendly vegetable products in Ukraine]. Materials of the scientific-practical seminar "Modern trends of production and marketing of organic products". L'viv, 30-33. (inUkrainain).
10. Shubravs`ka O. (2008). Rynokorganichnoyiprodukciyitaperspektyvyjogorozvytku v Ukrayini [The market of organic products and prospects for its development in Ukraine]. *Ukraine economy*, 1, 53-61. (inUkrainain).
11. EuropeanOrganicFarmingStatistics. (2019). Retrievedfrom<https://www.organic-europe.net/home-europe.html>
12. GlobalOrganicFarmingStatisticsandNews. (2019)Retrievedfrom<https://www.organic-world.net/index.html>
13. AgrarianandpoliticalsiteofUkraine. (2019) Retrievedfrom<https://agropolit.com/>.
14. Organic Market Development in Ukraine. (2019) Retrievedfrom<https://ukraine.fibl.org/en/ua-about-project.html>.

Стаття надійшла до редакції 26.04.2019 р.

УДК 338.45:620.9].012.42.(477)

Сорокопуд Ія,
аспірант I року навчання, спеціальності «Економіка»,
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк; ORCID ID 0000-0001-9261-2538
e-mail: sorokopyd.ija@eenu.edu.ua
<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-02-30-36>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У статті досліджено ринок електроенергетики України, його формування та динаміку. Визначено організаційно-економічних напрямів процесів електроенергетики з позицій імплементації інвестиційно-інноваційного забезпечення енергетичного ринку регіону до Європейських стандартів та зроблено загальну оцінку ступеня трансформації національного сектора енергетики для створення конкурентного і ефективного ринку.

Розглянуто нормативно-правове забезпечення формування вітчизняного електроенергетичного ринку України, з'ясовано запровадження європейської практики ефективних механізмів державного регулювання, проаналізовано діяльність на оптовому ринку електроенергії, яка регулюється Законом України «Про електроенергетику» за моделлю ринку «Єдиного покупця», що впливатиме на вирішення проблем вдосконалення національного електроенергетичного сектора. Доведено напрями вдосконалення електроенергетичного ринку, на основі конкретизування для кожного з регіональних електроенергетичних ринків України.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, ринок електроенергетики, організаційно-економічні механізми, інвестиційно-інноваційне забезпечення, державне регулювання, оптовий ринок електроенергії, регіональний електроенергетичний ринок.

Сорокопуд Ія,
аспірант I года обучения, специальности «Экономика»,
Восточноевропейского национального
университета имени Леси Украинки,